

2025-09-17

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Yttrande avseende Promemoria - Anmälningsplikt för skogsbruksåtgärder i urskog och gammal skog samt krav för A-landsstatus i förnybartdirektivet

Övergripande

Samråd enligt miljöbalken är skäligt i dessa skogstyper. Även så förslaget om anmälan och förslag i promemorian är väl avvägda. Dock har vi vissa reflektioner, synpunkter och förslag.

EUs förnyelsebartdirektiv och avskogningsförordningen ställer krav på att skogsråvara inte kommer från biologiskt värdefulla miljöer. Centrala begrepp som ska användas för att definiera värdefulla skogsmiljöer är urskog och gammal skog. Om skogsråvaran har avverkats i ett land med låg risk för att råvaran inte uppfyller kriterierna, ett s.k. A-land, ställs lägre administrativa krav på kontrollsystemets omfattning. I ett A-land ska det finnas en nationell lagstiftning som säkerställer att hållbarhetskriterierna följs genom övervaknings- och kontrollsystem. Av dessa skäl har regeringen ambitionen att uppfylla kriterierna för att vara ett A-land.

Två centrala huvudfrågor i detta:

1. Vem ska informera om att det finns en potentiell urskog/ gammal skog?
2. Hur ska urskog och gammal skog definieras?

Promemorian föreslår att ansvaret att informera om att det finns en urskog eller gammal skog ligger på markägaren som görs ansvarig att göra en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken. Detta ansvar formuleras i kombination med en relativt strikt definition på vad som ska räknas som urskog eller gammal skog. Där finns t.ex. krav på att det inte har utförts några skogsbruksåtgärder under de senaste 80 åren.

Ett sådant system är till stora delar en skenstruktur som i praktiken ger svaga incitament för att bevara värdefull natur. Skogsägare som "riskerar" att få arealer med myndighetsrestriktioner p.g.a. att de ligger nära att uppfylla kriterierna för gammal skog, kan enkelt se till att undvika det genom att först göra en icke anmälningsskyldig beståndsförbättrande åtgärd i form av en gallring. Därefter är beståndet inte längre i riskzonen att klassas som gammal skog under de följande 80 åren.

Om Sverige ska bevara tillräcklig mängd skyddsvärd natur, och fortsatt förlita sig på ett system med fri marknad, frivillighet och privat ägande, finns det inga genvägar för att uppnå ett kostnadseffektivt övervakningssystem. Det måste finnas ekonomiska incitament och staten måste ta sitt fulla ansvar för att genomföra övervakningen.

En effektivare lösning är att nuvarande anmälningsskyldighet vid förnygringsavverkning ligger kvar och att ansvaret för att följa upp om det enskilda ärendet uppfyller kriterierna för gammal skog ligger helt på

Skogsstyrelsen. Markägaren får inget ändrat anmälningsansvar jämfört med dagens regelverk, men Skogsstyrelsen får ett utökat uppdrag att övervaka skyddsvärd natur. Kryphål för markägare som vill undvika att få skog klassad som gammal skog finns visserligen kvar, men tandlös administration som åläggs markägare undviks.

Fråga 2 styrs i hög grad av EU-kommissionens riktlinjer. Där finns krav på att indikatorer för inhemska arter, död ved och gamla eller stora träd ska finnas med. Därutöver rekommenderas minst två valbara indikatorer av fyra föreslagna. Ett förslag är att eftersträva enkla indikatorer som är lätta att förstå och är kostnadseffektiva att använda. Som extra indikatorer föreslår vi en indikator på ålder, ett mått på hur länge beståndet har varit utan skötselåtgärd, samt ett mått på strukturell komplexitet.

Specifika synpunkter

5 §⁵

Ett skogsbestånd eller skogsområde ska anses uppfylla kriteriet i 3 § 4, om beståndet eller

området är sammanhängande och omfattar

1. minst en hektar, om skogen är en ädellövskog,

2. minst tre hektar, om skogen är en tallskog eller skog som domineras av andra lövträd än ädellövträd, eller

3. minst tio hektar, om skogen är en granskog och en betydande del av arealen inte är påverkad av negativa kanteffekter som uppstått genom mänsklig påverkan.

3 §³

4. som är tillräckligt stort för att långsiktigt kunna behålla sina naturliga ekologiska processer, och

Förslag: Arealkravet bör vara lägre. Ett generellt krav på 0,5 ha så som Skogsstyrelsen föreslår i sin utredning är rimligt. Arealkravet är ett mått på ambitionsnivå. Det ryms många habitat även inom 0,5 ha.

3 §³

Med gammal skog avses i denna förordning ett sammanhängande skogsbestånd eller skogsområde

1. som har mycket hög ålder,
2. som består av inhemska trädarter,

3. som genom huvudsakligen naturliga processer har utvecklat de strukturer och den dynamik som normalt förknippas med sena successionsstadier av urskog,

§ a §

Skogsstyrelsen får meddela

1. föreskrifter om vad som krävs för att ett skogsbestånd eller skogsområde ska anses uppfylla kriterierna i 3 § 1 och 2, och

2. ytterligare föreskrifter om vad som krävs för att ett skogsbestånd eller skogsområde ska anses uppfylla kriterierna i 3 § 3.

Förslag för 3§ 1: Skogsstyrelsen har lämnat i stort rimliga förslag på definitioner för 3§ 1-3. Ett generellt förslag är att de hålls så översiktliga och enkla som möjligt. Exakta definitioner riskerar att bli väldigt detaljerade, komplicerade och inte kostnadseffektiva.

Gammal skog har normalt väldigt stor spridning i trädåldrar. Ett förslag på definition för 3§ 1 är därför följande:

- För barrdominerad skog. Minst 30 träd/ha har en ålder på ≥ 200 år (Norra Sverige) ≥ 180 år (Södra Sverige)
- För lövdominerad skog. Minst 30 träd/ha har en ålder på ≥ 140 år

Ovanstående förslag förenklar genom att kombinera de två indikatorerna för beståndsålder och gamla grova träd. Det överensstämmer med Skogsstyrelsens förslag bortsett från att Skogsstyrelsen presenterar det som två separata indikatorer.

Förslag för 3§ 3: Beståndsstrukturer kan variera stort i urskogsliknande skogar. Den horisontella strukturen är svårare att beskriva ju högre upplösningen är. Om strukturen mäts per hektar så är ett förenklat förfarande att endast den vertikala strukturen används som mått. När det finns kriterier för ålder, tid utan skötselåtgärd och vertikal struktur så kan man utgå ifrån att det även finns en värdefull horisontell struktur som inte behöver separat specificering.

Ett förslag på definition 3§ 3 är följande:

- Skogen har tillräcklig strukturell komplexitet när det finns minst 5% av stamantalet i vardera fyra lika stora diameterklasser som täcker in hela i beståndet.

Förslag för 5§ 2: Denna punkt kan inkluderas i punkt 5§ 1 för att förenkla.

3 §³ 5. där det, enligt synliga spår
eller dokumentation, inte har
utförts några andra skogsbruks-
åtgärder än naturvårdande
skötselåtgärder under de senaste
80 åren.

Förslag: Det är svårt att i praktiken undersöka om ett visst antal år har gått sedan sista åtgärd. En skarp tidsgräns är inte heller en tydlig indikator på om en skog har utvecklat naturliga och värdefulla biologiska värden.

Ett förslag på definition till 3§ 5 är följande:

- Max 30 stubbar som fortfarande kan identifieras som av människan utförd avverkning, får finnas per hektar.

Principen att räkna stubbar gör det möjligt att på plats undersöka graden av orördhet. Det ger också en naturlig anpassning till att olika växtplatser påverkas av olika hastigheter i nedbrytningsprocesserna.

I detta ärende har rektor Peter Aronsson beslutat. Yttrandet har utarbetats av professor Johan Bergh, universitetslektor Nils Fagerberg samt docent och prefekt Erika Olofsson vid institutionen för skog och träteknik, fakulteten för teknik, Linnéuniversitetet.